

ეკატერინე ფანგანი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Fangani1981@gmail.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.44>

მოქალაქის კონცეპტი რომან „აველუმში“

საკვანძო სიტყვები: კონცეპტი „მოქალაქე“ ოთარ ჭილაძე, „აველუმში“

ოთარ ჭილაძის რომანთაგან „აველუმში“ განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს სოციალური, პოლიტიკური თუ საზოგადოებრივი ცხოვრების ქრონიკების აღწერით. აღნიშნული „ქრონიკები“ საბჭოთა კავშირისა და, მოგვიანებით, პოსტსაბჭოთა სივრცეში შემავალი ქვეყნების მოქალაქეებისთვის ნაცნობი სივრცის რეფლექსია-რეცეფციაა. რომანი უმდიდრეს მასალას იძლევა არა მხოლოდ ლიტერატორებისთვის, არამედ - ისტორიის მოყვარულთათვისაც, რადგან თემები, რომლებსაც მწერალი უღრმავდება (90-იანი წლების ქარტეხილები), უმნიშვნელოვანესი და აქტუალურია.

რომანი 1995 წელს გამოიცა, საქართველოს უახლესი ისტორიის ბნელ ეპოქაში, მაშინ, როცა უკვე ნაგემ-ნაწენვეია საბჭოთა მარწუხებისაგან ქვეყნის გათავისუფლებისთვის მიღებული ყველა „ჯილდო თუ სასჯელი“ [ჭილაძე ო., 2007; 46], როცა მტრის ხატი ჯერ კიდევ ბუნდოვანია და გაუაზრებელი, როცა „მანეთად“ ნაყიდი საკმარისი სურსათის მოგონება/მონატრებას მეტი ფასი აქვს მავანთა ცნობიერებაში, ვიდრე საქართველოს სხვადასხვა ქალაქის ქუჩებში ჩახოცილი ახალგაზრდების სისხლს.

ჩავლილია იმპერიის მიერ ინსპირირებული მმთავრობის ომი თბილისში, უსასტიკესი და ულმობელი ომები ცხინვალსა და აფხაზეთში (რუსეთ-საქართველოს გამოუცხადებელი ომის ფრაგმენტები). ქვეყნის მოსახლეობის დიდ ნაწილს ნაგრძნობი აქვს „მილიონერობის“ (ეროვნული ვალუტის გაუფასურების) „ხიბლი“ და სახლკარდაკარგულების, საკუთარი კუთხიდან გამოძევებული ადამიანების უმძიმესი სევდა იმზირება თავშესაფრად შეგულვებული შენობების სარკმლიდან.

მწერალი რომანს ქართველთა თავისუფლებისმოყვარე სულს უძღვნის. პირველივე თავში გვეუბნება, რომ „აველუმში“ შემერული სიტყვაა და „თავისუფალ, სრულუფლებიან მოქალაქეს“ ნიშნავს, სიტყვის წარმომავლობის უტყუარობას კი იმთავითვე ეჭვით ბურავს, რადგან დასაბუთების ერთადერთ წყაროს მისივე რვეული წარმოადგენს და ვერ გარკვეულა, ეს სიტყვა თავად გამოიგონა თუ ნამდვილია.

რომანის გამირი აველუმი კი, „ნამდვილად“ არსებობდა და მთელი სიცოცხლის მანძილზე ცდილობდა, სწორედ თავისუფალი მოქალაქე ყოფილიყო თუნდაც იმ ქვეყნისა, რომელიც წარმოსახვაში ჰქონდა საარსებოდ და სამოქმედოდ მონიშნული.

ეკა ცხადაძის თვალსაზრისით, „ოთარ ჭილაძის „აველუმში“ შემოქმედის ცხოვრებას ასახავს. მიზანი გახმაურებული რომანისა ასეთია - გვიჩვენოს ინტელექტუალის, სრულყოფილი მოქალაქის უმწიკვლო და ჩირქმოუცხები ყოფა, არსებობა და აღსასრული.

მდგომარეობას ამუქებს, ყოფას გაუსაძლისის ხდის მინოსის ლაბირინთს მიმსგავსებული საბჭოთა იმპერიის არსის მხატვრული წარმოჩენა“ [ცხადაძე ე., 2002:4].

მაია ჯალიაშვილის დაკვირვებით, ტექსტის პერსონაჟი „დეკეროიზდება - მითი წარმოიდგინება მრავალფეროვანი ნიუანსით - კონკრეტული სინამდვილე მისადაგებულია მითოსურთან, როგორც მარადიულის გამოვლენის ერთი შემთხვევა. მითიური გმირების გზას „იმეორებენ“ რომანის პერსონაჟები ... მწერალი მინოსისა და დედალუსის ცხოვრების ფონზე მარადისობის შუქში გაატარებს წარმავალ დღევანდელობას“ [ჯალიაშვილი მ., 1997: 101].

მოქალაქის კონცეპტის განხილვა-გააზრებამდე მნიშვნელოვნად გვეჩვენება რომანთან დაკავშირებით სხვადასხვა მკვლევრის ნააზრევის გათვალისწინება. 2010 წლის ჟურნალ „კრიტიკის“ მეხუთე ნომერში, რომელიც ოთარ ჭილაძეს მიეძღვნა, ქართველი ლიტერატორების წერილებთან ერთად, წარმოდგენილია უცხოელი ლიტერატურათმცოდნეების შეფასებებიც.

გერმანელი მკვლევარი ლეონჰარდ კომუტი წერილში „დაუსრულებელი გზა“ წერს: „ოთარ ჭილაძის „აველუმი“ არის დიდი, საკაცობრიო ისტორიის განზომილებათა სიღრმეში ჩამწვდომი, მსოფლიო ლიტერატურის გამამდიდრებელი რომანი“ [კაკაბაძე ნ., 1989: 8].

მკვლევარი გრიგორი ციოლკოვსკი წერილში „ოთარ ჭილაძის დიდი რომანი „აველუმი“ აღნიშნავს: „ჭილაძის რომანი არის ყოვლისმომცველი შემოფოთებისა და ფორიაქის დოკუმენტი, ცხადია, ჩვენ ვეცნობოდით და ვეცნობით, რაც ხდებოდა და ახლაც ხდება 1989 წლის შემდეგ საქართველოში. რომანის სუბტექსტი ორჭოფულად გვაუწყებს: უარესიცაა მოსალოდნელი, მაგრამ ეს არის მაინც აბსტრაქტული ცოდნა, რომელსაც ვიღებთ გაზეთის და ტელევიზიის ცნობებითა და უწყებებით, კომენტარებითა და მიმოხილვებით. თუკი გვინდა მოვუხსნინოთ ავთენტური შემოფოთებისა და აფორიაქების ხმას, ჭილაძის რომანს უნდა მივმართოთ“ [კაკაბაძე ნ., 1989: 8].

კრიტიკოსი კრისტიანე ლიპტენფელდი რადიოგამოსვლაში აღნიშნავდა: „ჩვენ წინაშეა არაჩვეულებრივად მრავალფენიანი, უნივერსალური ნაწარმოები - პოეზიის, სასიყვარულო ისტორიის, ფილოსოფიის, ფსიქოლოგიის, საკუთრივ ისტორიის, პუბლიცისტიკის, აფორისტიკის მხატვრული წნული, და, ალბათ, შემთხვევითი არ არის ეს მნიშვნელოვანი წიგნი აღმოსავლეთ ევროპაში გარდატეხის ჟამს, სწორედ საქართველოდან რომ მოვიდა - „იმპერიის“ განაპირა მხარიდან, რომელიც ჯერ კიდევ ცოტა ხნის წინ, მისი შემადგენელი ნაწილი, „ორმაგი ჩაგვრის“ რეგიონი იყო“ [კაკაბაძე ნ., 1989: 8].

ო. ჭილაძის შემოქმედების გამორჩეული მკვლევარი, მ. კვაჭანტირაძე წერილში „ტრავმული მეხსიერება პოსტსაბჭოთა ქართულ ნარატივში“ აღნიშნავს, რომ ტრავმის გადალახვის კულტურა, როგორც ლიტერატურული რეფლექსია და მისი შესატყვისი ნარატივი-დაძაბული თხრობა-„დრაივი“, იწყება „მარტის მამალში“, გრძელდება „აველუმში“ და სრულდება „გოდორში“... ჭილაძე ყოველდღიურობის კონტექსტში კითხულობს ერის მუდმივ ისტორიულ დრამას“ [კვაჭანტირაძე მ., 2008: 60].

ნანა გაფრინდაშვილი, მაია მირესაშვილი, ნინო წერეთელი „აველუმს“ სრულიად მართებულად იხსენიებენ „საკულტო“ რომანად და ტექსტის „პრობლემემატიკით დაინტერესებულ მკითხველს [ურჩევენ], გაეცნოს ივანე ამირხანაშვილის, თამარ ბარბაქაძის, ლევან ბრეგაძის, ზაზა გოგიას, ემზარ კვიციანიშვილის, მანანა კვაჭანტირაძის, ნონა კუპრეიშვილის, ინგა მილორაგას, ადა ნემსაძის, ნესტან რატიანის, რუსუდან ცანავას, ზოია ცხადაიას, მალხაზ ხარბედიას, მაია ჯალიაშვილის, მაკა ჯოხაძის ლიტერატურულ წერილებსა და სამეცნიერო გამოკვლევებს“ [გაფრინდაშვილი ნ....., 2018: 141].

თავის მხრივ, ნანა გაფრინდაშვილი, მათა მირესაშვილი და ნინო წერეთელი რომანს განიხილავენ „პოსტკოლონიური რეფლექსიისა და იმაგოლოგიის ჭრილში“ და აანალიზებენ „ბინარული ოპოზიციური წყვილის - „თავისუფალი/დამონებული“ მენტალური შეუთავსებლობის პრობლემას“ [გაფრინდაშვილი ნ., 2018: 142].

მკვლევარ-მეცნიერთა მოსაზრებები ობიექტური და გასაზიარებელია - რომანი რეალობის „დაუნდობელი“, შეულამაზებელი ანარეკლია, ათწლეულების განმავლობაში ნანახი, ნაფიქრი და ნაგრძნობი მოვლენებისა, რაც სწორედაც რომ ტრავმულ მეხსიერებად უნდა დალექილიყო ავტორის წარმოსახვაში.

„აველუმი“ მწერლის ადრეული რომანებისგან გამოირჩევა არა მხოლოდ თემატიკითა და, ხშირ შემთხვევაში, ცნობიერების ნაკადის უწყვეტობით, თუ ღრმა ფსიქოლოგიური პერიპეტეიებით (რაც განსაკუთრებული სიმძაფრით სიზმრების პასაჟებში გამოიხატება), არამედ ტექსტში განსხვავებულია ლექსიკაც, წინადადებების რიტმიც (ხშირ შემთხვევაში, პოეზიას მიმსგავსებული) და პერსონაჟთა უცნაური „განლაგებაც“ მხატვრულ სივრცეში.

მწერლის მიერ ასახული ეპოქალური ქრონიკები საშუალებას აძლევს მკითხველს, დაინახოს აველუმის, როგორც მოქალაქის სახეობრივი ნაირგვარობა (ზემოთქმულში ვგულისხმობთ მოქალაქის კონცეპტის სამაზროვან გაგებას: აველუმი - იმპერიის მოქალაქე, აველუმი - ეროვნული სახელმწიფოს მოქალაქე და აველუმი - გამოგონილი/წარმოსახული ქვეყნის მოქალაქე).

აველუმის საარსებო და სამოქმედო არეალი დედამიწის „მეექვსედ ნაწილს“ (იმპერიის მეტაფორული სახელი) მოიცავდა, რეალური სამშობლო კი ოთხი კედლით იყო შემოსაზღვრული და ეს ყველაზე უკეთ აველუმმა იცოდა.

სამშობლო, იმპერიის სხვა მცხოვრებლების მსგავსად, აველუმს(აც) რუკიდან წაუშალეს. ეროვნულობის შეგრძნების გამძაფრებაში პერსონაჟს საკუთარი ქალიშვილი ეხმარება - ეკატერინეკატო, როგორც ახალი თაობის წარმომადგენელი და, შესაბამისად, უფრო გამხედრად და მებრძოლი, სხვაგვარად მოაზროვნე, მონის მენტალიტეტისგან შორსმდგარი არსებაა, რომელიც „აიძულებს“ მამას, რეალობა ხელახლა გაიაზროს და სახელი დაარქვას იმ ყოფას, რომელსაც თითქოს გაურბის.

ეკა/ეკატერინე/კატო აველუმს ასწავლის თავისუფლებას.

მწერალი უკიდურესად რეალისტურ პასაჟებს გვთავაზობს, გვამოგზაურებს 1989 წლის თბილისიდან „თბილისის ომამდე.“ „ხანი უნდობარი“ (გალაკტიონი) ყველაფერს შეჰხებია, ყველაფერი დაუდაღავს, „ყოვლისშემძლე“ კერპიც კი (მწერალი გულისხმობს ლენინის ქანდაკს - ე.ფ.) გადმოუბრძანებია კვარცხლბეკიდან, ცალი ფეხი კი დარჩენია, მისი დაბრუნების ფიქრი რომ არ ჩაკვდეს ადამიანებში. „ხანი უნდობარივე“ ადამიანთა ნაკლოვანებებს ამოატივტივებს მუდამ ზედაპირზე, დაფარულს აშიშვლებს და გამოაქვს საამკარაოზე.

ასე ემართებათ ოთარ ჭილაძის გმირებს იმ რეალობაში, რომელშიც მათ მწერალი აყენებს. ამიტომაც არ აკვირვებს მკითხველს რომანში გაჩენილი პლასტმასის ყვავილის, ერთი შეხედვით, უცნაური სიმბოლური დატვირთვა, არც ლეგიტიმურად მიჩნეული დასმენისა თუ „მოსმენის“ ეპიზოდები და ახალი თაობისთვის, საბედნიეროდ, უცნობი „ცეკა-ჩეკას“ ბნელი და პირქუში კაბინეტების არსი.

მწერალი აველუმის ბედს აკავშირებს ქვეყნის ბედთან, რადგან პირველი მეორის გარეშე წარმოუდგენელი და გაუგებარია. მწერლისთვის ყველაფერში დამნაშავე მაინც ადამიანია, გაორებული ბუნებით და შინაგანი სივრცეებით, ერთდროულად, კაენის და აბელის მატარებელი საკუთარ არსებაში, ვისაც დრო და სივრცე არ ეკითხება, გაჩერდეს თუ გააგრძელოს

სვლა ისევ გაზაფხულისკენ, ისევ ცვლილებებისკენ, რათა არსებული შეცვალოს და გარდაქმნას.

გარდაქმნის თუ გაქცევის ყველაზე ტრაგიკულ მცდელობას ოთარ ჭილაძე შთამბეჭდავი, შემადრწუნებელი სურათებით გადმოგვცემს - 9 აპრილს თბილისის ქუჩებში იმპერიის მარწუხებისაგან თავდახსნის მცდელობას თუ იმპერიისგანვე „თავხედობისთვის“ თავსდატეხილი სასჯელის შედეგებს წარმოაჩენს: „ჯარისკაცები... ბრწყინვალედ ჩატარებული ოპერაციის შემდეგ, კიდევ დიდხანს ეყარნენ გაბინძურებულ ტანკებს შორის, ჯერ კიდევ მოურეცხავ მოედანზე, დარბეულთა, გაქცეულთა ფეხსაცმელებსა, ხელჩანთებსა, დახოცილთა სისხლის გუბებზე და საკუთარ ნარწყევში და გუნებაშიც არ უშვებდნენ (ამდენი ცოდნა არ აქვთ), ისტორიას რომ ეკუთვნოდნენ უკვე, უსახონი და უსახელონი, მაგრამ, ბოლოსდაბოლოს, მეოცე საუკუნის მიწურულს, მაინც გადაძლიერებულნი გონებრივი სიჩლუნ-გის, სულიერი სიმხეცისა თუ ხორციელი სისასტიკის ნებისმიერი ზღვარისა“ [ჭილაძე ო., 2018: 227].

მწერალმა იცის, რომ სიბნელე, რომელიც არამხოლოდ ფიზიკურად არსებობს (ლამის სახით), უფრო ტრაგიკულია სულის და გონის სიბნელედ გამოვლენილი, და თანამემამულეთაც უშლის „მართლხედვაში“, მოძმეების დანახვის უნარს ართმევს, ვერც საკუთარ თავს მოაზრებინებს სხვის ხელში ბრმა იარაღად.

გადარჩენის, ბნელი ეპოქიდან გამოღწევის სურვილი იმდენად ძლიერია ადამიანებში, რომ გაუცნობიერებლად, ვიღაცის მიერ დაწერილი სცენარით, მენშევიკებისდროინდელი დროშების ფრიალით დაწყებულ ეროვნულ მოძრაობას დედაქალაქის ქუჩებში, დანგრეულ შენობებსა და ქერქაცვენილ ჭადრებს შორის მოზუზუნე ტყვიებით ასრულებენ მამები.. შვილები... ძმები

რომანის მეორე თავში მწერალი აფრთხილებს მკითხველს, რომ მის მონათხრობში განცდას განსჯა სჭარბობს, ნამოქმედარს - ნაფიქრალი. ყოველივეს გადმოცემას ხერხი სჭირდება და აველუმის (პერსონაჟის) ნარატივი იმდენად ხშირად ემთხვევა მწერლისას, რომ ავტორისა და პერსონაჟის ერთმანეთისაგან გამიჯვნა-განცალკევება, ფაქტობრივად, შეუძლებელია (ამ ტექსტში განსაკუთრებული სიმკვეთრით, სიცხადით ისმის „ავტორის ხმა“ - რეფლექსირდება პოსტმოდერნიზმის ერთ-ერთი უარსებითესი კატეგორია).

იმპერიაში ცხოვრებას მწერალი (და მისი ალტერ ეგო - აველუმი) ბორბალში გამოძწყვდეული ციყვის შეკრულ, მოჯადოებულ წრეზე/წრეში ბრუნვას ადარებს. იმპერია ინგრევა, მაგრამ ინერციით ჯერაც ინარჩუნებს გამანადგურებელ ძალას და აველუმიც, იმპერიის სხვა მოქალაქეთა მსგავსად, ვითომ მოძრავია, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ჩაბმული, მწერალი კაცი (მოგვაგონდება ზოგი პერსონალური თვისებაც თეიმურაზ ხევისთავისა, რომელიც, მიხეილ ჯავახიშვილის მინიშნებით, „რევოლუციის საქაჯავში გაჩანჩურდა“

მწერალი თვლის, რომ „პატარას სიკვდილით იწყება დიდის სიკვდილი“ [ჭილაძე ო., 2007, 271] ვფიქრობთ, ეს ფრაზა ყველაზე კარგად გამოხატავს აველუმის ქვეცნობიერ სურვილს, გარდაიცვალოს არა ხორციელად, არამედ - სულიერი გარდაცვალებით, რათა, მისი „სიკვდილის“ შემდეგ, იმპერიაც შეირყეს.

მკვლევარი მანანა კვაჭანტირაძე მიიჩნევს, რომ იმპერია ისეთ ჰერმეტიკულ სივრცეებშიც აღწევს, როგორცაა ოჯახი, ან პირადი სასიყვარულო ურთიერთობები. ამ მოსაზრების დამადასტურებელ ეპიზოდებში ვკითხულობთ, რომ იმპერია აველუმის პირად წერილებსაც არ ტოვებს უყურადღებოდ, თითოეულის ასლს ინახავს, „სადაც ჯერ არს.“

ბარათები, მართალია, ძირითადად, უცხოელი (ფრანგი) ქალისა და ქართველი მამაკაცის სასიყვარულო განცდებს აღწერენ, მაგრამ მაინც „მიღმა სამყაროდან“ არიან მოწერილნი.

მწერალი ტრაგიკულ-გროტესკული ტონით, იმავდროულად, დამახასიათებელი ოპტიმისტური ხედვით და შეფასებით ასკვნის, რომ სიყვარულია ის ძალა, რომელსაც ვერავითარი იმპერიული ზრახვა/თვალთვალ ვერ მოერევა და ვერასდროს დაამარცხებს. სიყვარული, როგორც აბსტრაქცია, გაბნეული არა მხოლოდ საპირისპირო სქესის წარმომადგენელთა, არამედ, ზოგადად, ადამიანებს შორის, საერთოდ, მთელ სამყაროში: „აბსტრაქტულ ცნებას ვერაფერს დააკლებ ტყვია-წამლითა თუ საწამლავით, მეთვალყურეთა თუ დამსმენთა არმიებით. არადა, თუ იმ აბსტრაქტულ ცნებასაც არ მოსპობდა, ვერც თავს ჩათვლიდა ზესახელმწიფოდ, ქვეყნიერების ბატონ-პატრონად, რადგან ისიც კარგად მოეხსენებოდა, რომ სიყვარულია ერთადერთი მარადიული იმპერია, რომელსაც ნებაყოფლობით, საკუთარი სურვილით ემონებოდნენ, ემონებიან და მომავალშიც დაემონებიან, თუკი საერთოდ გადარჩება ბატონი ადამი“ [ჭილაძე ო., 2018: 9].

რა ჩანაფიქრი შეიძლება ჰქონოდა მწერალს, როცა რომანში დედამიწის სხვადასხვა სივრცეში მცხოვრები, განსხვავებული მენტალიტეტის მქონე პერსონაჟი ქალები (ქართველი, რუსი, ფრანგი) შემოჰყავდა და მათი თვალთვალ ალქმულს, ძირითადად, ეპისტოლური სტილით გადმოგვცემდა? ვფიქრობთ, ეს პლასტი სულაც არ ემსახურებოდა გადმოსაცემი ამბის „კიდევ უფრო გართულებას“, არამედ - სწორედ იმპერიის მიერ თავისუფლების წინააღმდეგ წარმოებული ყველა მცდელობის უსუსურობის ცხადყოფას ბელეტრისტულ ნარატივში.

აველუმი გამოგონილი, წარმოსახული ქვეყნის მოქალაქეცაა - შვილისგან მამისათვის გადაცემული სიბრძნე არღვევს დაკანონებულ პირობითობას, იყოს პირუკუ - მამამ ასწავლოს შვილს, რაც ცხოვრებისგან შეუძმენებია. ეკავკატერინეკატო (პატარა უხეიროს მსგავსად - „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“), ინტუიციის დონეზე „შენაგრძნობ“ ცოდნას გადასცემს მშობელს და არა - გამოცდილებით და ცოდნით ნასაზრდოებს.

„აველუმში“ შვილის ბობოქარი სული მარტივად იჭრება მამის გამოგონილ ქვეყანაში, რომელიც გამოგონილივე „სიმშვიდისა და წესრიგის ანარქიაა“ [ჭილაძე ო., 2007: 45], ის ადგილია, სადაც მწერალი-გმირი, უპირველესად, გამბედავია და სადაც მის თავისუფლებას ვერ ზღუდავს და ვერც აკონტროლებს გარედან, სულსმიდმიდან ატორღიალებული ვერნაირი „ფაქტორი.“

მწერლები მუდმივად ცდილობენ პერსონაჟთა შიგნით არსებული „იმპერიები“ წარმოუჩინონ მკითხველს, მაგრამ ხშირად მცდელობა ფრაგმენტულია და დანაწევრებული, აველუმის არსებასა თუ ფანტაზიაში არეკლილი ქვეყანა კი ნაზავია არსებულისა და სასურველის, რეალურის და გამონაგონის, სადაც იმაზე ოცნებაც კი შეიძლება, რასაც ყველაზე თამამ ფიქრებშიც კი ვერ გაივლებდა „რკინის ფარდის“ აქეთ დაჩენილი/ჩარჩენილი ადამიანი.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ვასკვნით, რომ მწერლის მიერ შემოთავაზებული კონცეპტი მოქალაქისა, ფაქტობრივად, სრულყოფილი სახით, პოსტსაბჭოთა ეპოქის ნაწარმოებთაგან მხოლოდ „აველუმის“ ქარგაშია რეფლექსირებული. კონცეპტის ამგვარი გააზრება, ვფიქრობთ, რომანის უკეთ აღქმასა და გაგებას ემსახურება.

უკიდურესად ფაქიზმა, პატრიოტულმა, მეამბოხე სულმა მწერლისა, რომელიც კალმით დაულალავად იღვწოდა არსებულის შესაცვლელად და ქვეტექსტებსა და ალუზიებში არეკლავდა პირუთვნელ შეხედულებებსა თუ გამომაფხიზლებელ მოწოდებებს, საბოლოოდ, უბრწყინვალესი რომანის სახე მიიღო.

ვაჟა-ფშაველა პუბლიცისტურ წერილში „ნიჭიერი მწერალი“ აღნიშნავდა: „რამდენადაც დიდი ნიჭის პატრონია მწერალი, მით უფრო მჭიდროდ არის იგი დაკავშირებული ცხოვრებასთან, მის მწვავე საკითხებთან. გენიოსი სდულს, ამ წუთისოფლის გაჩაღებულ

ქურაში და, იმავე დროს, ეს წუთისოფელიც სდულს და იხარშება გენიოსის გულში“ [ვაჟა-ფშაველა, 1985: 341].

თუკი ვინმეს შეიძლება ეს სიტყვები მივუსადაგოთ თანამედროვე ქართული მხატვრული სიტყვის წარმომადგენელთაგან, უპირველესად, ვფიქრობთ, ოთარ ჭილაძეს, შეულამაზებელი, დაუნდობელი სიმართლით გაჟღენთილ, პიროვნულ-ეროვნული თავისუფლებისაკენ მუდმივი შინაგანი ლტოლვითა და ტკივილებით გადმოცემულ მხატვრულ ნააზრევს დიდი მწერლისა, რომელიც უნივერსალურ, ზოგადადამიანურ „საკითხავებზე“ დააფიქრებს მკითხველს.

პასაჟის მიწურულს აუცილებლად უნდა ვახსენოთ ტექსტის გამორჩეული დეტალიც, უნივერსალური პალინდრომი, რომელსაც ყურადღება მიაპყრო მკვლევარმა როზა დევდარიანმა ფრიად საინტერესოდ დასათაურებულ ესეში - „აველუმობიდან აბელუმობამდე“: „აველუმში“ ავბედიტად გამოკრთება ფრაზა: „აბელ, თოფი იფოთლება!“ პალინდრომი გამაფრთხილებლად ჟღერს რომანის დასაწყისშივე და მკითხველს არა მარტო იმას მოაგონებს, რომ აბელი პირველი მსხვერპლია, თავისივე ძმის ხელით გამეტებული, არამედ იმასაც, რომ, მას შემდეგ, რაც კანმა აბელი მოკლა, აბელი ყოველდღე კვდება ამ ქვეყანაზე და თოფის „შეფოთვლაც“ აბელის უსასრულო მკვლელობის მაუწყებელია“ [დევდარიანი რ., 2010: 23].

ტრაგიკული პალინდრომით კიდევ ერთხელ გაესმის ხაზი ისტორიის მეტაისტორიულ კონცეპტს.

ლიტერატურა:

1. გაფრინდაშვილი ნ., მირესაშვილი მ., წერეთელი მ., მენტალური შეუთავსებლობის პრობლემის იმაგოლოგიური ასპექტი ოთარ ჭილაძის „აველუმის“ მიხედვით, „იმაგოლოგია“: კულტურათა დიალოგის თავისებურებანი, თბილისი., 2018;
2. დევდარიანი რ., აველუმობიდან აბელუმობამდე, „წერილები“, ქუთაისი., 2010;
3. ვაჟა-ფშაველა, ნიჭიერი მწერალი, თხზულებანი, თბილისი., 1985;
4. კაკაბაძე ნ., „ოთარ ჭილაძის რომანების ევროპული რეზონანსი“, „ლიტერატურული საქართველო“, N12-13, 1989;
5. კვაჭანტირაძე მ., „განგაშის რომანები“, „ლიტერატურული პალიტრა“, N4 (43), 2008;
6. ცხადაძე ე., „აველუმი“- ორი იმპერიის აღსასრული, „ჩვენი მწერლობა“, 26 აპრილი-3 მაისი, 2002
7. ჭილაძე ო., „აველუმი“, „არეტე“, თბ., 2007;
8. ჯალიაშვილი მ., „საუკუნის ხატი“, „ცისკარი“ N8, გვ.92-101; 1997;

Ekaterine Fangani

Sokhumi State University

Fangani1981@gmail.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.44>

The concept of a citizen in the novel Avelum

Abstract

The novel "Avelum" was published in 1995, in the dark epoch of the recent history of Georgia, when all the "rewards or punishments" for the liberation of the country from the shackles of the Soviet Union have already been settled. The imperial-inspired inter-fraternal war in Tbilisi, the brutal wars in Tskhinvali and Abkhazia - fragments of the undeclared Russia-Georgia war are over.

The writer dedicates the novel to the freedom-loving soul of Georgians. The very first chapter tells us that "Avellum" is a Sumerian word and means "free citizen having full rights." According to Eka Tskhadadze, "The aim of a widely known novel is to show the impeccable existence and decease of an intellectual, a perfect citizen. An artistic representation of the essence of the Soviet Empire similar to the Labyrinth of Minos makes the life unbearable."

According to Maia Jaliashvili, the character of the text is "deheroized. The writer spent his life in the light of eternity against the background of the lives of Minos and Daedalus". Nana Gaprindashvili, Maia Miresashvili, Nino Tsereteli rightly refer to "Avelum" as a "cult" novel and [advice], readers interested in the "problems of the text to get acquainted with the literary letters and scientific researches of Ivane Amirkhanashvili, Tamar Barbakadze, Levan Bregadze, Zaza Gogia, Emzar Kvitaishvili, Manana Kvatchantiradze, Nona Kupreishvili, Inga Milorava, Ada Nemsadze, Nestan Ratiani, Rusudan Tsanova, Zoya Tskhadaia, Malkhaz Kharbedia, Maia Jaliashvili, Maka Jokhadze." Researchers consider the novel in the context of "postcolonial reflection and imagology" and analyze the "problem of mental incompatibility of a binary opposition couple - " free / enslaved ".

The epoch-making chronicles portrayed by the writer allow the reader to see the species diversity of Avelum as a citizen (above we mean three understandings of the concept of citizen: Avelum - citizen of the empire, Avelum - citizen of the nation-state and Avelum - citizen of the fictional/imaginary country).

Avelum is also a citizen of an imaginary country - the wisdom passed from son to father breaks the legal condition, be on the contrary - the father teaches the son what he has learned from life. Ekaekaterinekato (like little Ukheiro - "A Man Was Going Down the Road ") transmits the knowledge "felt" at the level of intuition to the parent (and not - nourished by experience).

Key Words: Concept "citizen", "Avelumi", Otar Chiladze